

Тема 6. Кваліфікаційні вимоги до персоналу охоронної служби. Професійний відбір у приватній охоронній діяльності.

План

1. Перелік кваліфікаційних вимог до фахівців, що відносяться до персоналу охорони.
2. Відбирання, розміщення і вивчення кадрів. Оцінка рівня професійної кваліфікації приватних охоронців.
3. Професійна підготовка кадрів для приватної охоронної діяльності. Основи психологічної підготовки.

Перелік ключових термінів і понять з теми: професійна підготовка, класифікатор професій, кваліфікаційна характеристика, професійно-психологічна підготовка, професійна кваліфікація, психотехніка, охоронне підприємство, персонал охорони.

1. Перелік кваліфікаційних вимог до фахівців, що відносяться до персоналу охорони

Кваліфікаційні характеристики професії «охоронник» за Національним класифікатором України ДК 003: 2010 «Класифікатор професій «ОХОРОННИК».

Завдання та обов'язки.

Здійснює охорону стаціонарних об'єктів і вантажів, що перевозяться різними транспортними засобами, нагляд у внутрішніх приміщеннях за допомогою візуального контролю або з використанням спеціального обладнання. Під час охорони стаціонарних об'єктів із встановленим пропускним режимом пропускає працівників, відвідувачів, автомобільний та інші види транспорту, випускає їх з території в установленому порядку та за зразками документів, затверджених власником об'єкта або уповноваженим ним органом. Звіряє зміст супровідних документів із наявністю вантажів, предметів, перевіряє належність поданих для перевірки документів особі пред'явника. Перевіряє документацію під час приймання та здавання вантажів. Повідомляє старшого наряду (зміни) з охорони, а під час виконання охоронних функцій в індивідуальному порядку -представника власника об'єкта або уповноваженого ним органу -про неприбуття вантажів у встановлені строки.

Разом зі змінним охоронником і старшим наряду (зміни) охорони перевіряє цілісність об'єктів, що охороняються, наявність замків та інших замикальних пристроїв, цілісність конструктивних елементів об'єкта, приміщень, місць зберігання транспортних засобів, що охороняються, наявність пломб і відбитків печаток у місцях, які визначено для опломбування, зберігання на стаціонарному об'єкті або під час перевезення матеріальних, історичних, культурних та інших цінностей. Повідомляє

безпосереднього керівника, представника та власника об'єкта або уповноваженого ним органу про виявлені обставини, які не дозволяють прийняти об'єкт під охорону або виконувати інші функції з охорони. При виявленні пошкоджень і зіпсованості конструктивних елементів об'єкта, що охороняється, місць зберігання матеріальних та інших цінностей, пакування вантажів для їх перевезення, відсутності пломб і відбитків печаток на них невідкладно сповіщає про це старшого наряду (зміни) охорони об'єкта, за його відсутності -представника власника або уповноваженого ним органу або повідомляє про подію в територіальні органи внутрішніх справ. Приймає та здає об'єкт або вантажі, що перевозяться, із записом про це в журналі приймання-здавання об'єкта під охорону.

Візуально та з використанням спеціального обладнання контролює периметр огорожі, правильність застосування комплексу організаційно-технічних заходів захисту місць зберігання та перевезення матеріальних та інших цінностей. Періодично перевіряє справність охоронної та охоронно-пожежної сигналізації, засобів зв'язку, інших засобів охорони, контрольно-спостережних приладів, освітлення тощо. Забезпечує зберігання вогнепальної та іншої зброї, інвентарного майна поста охорони.

Під час нападу на об'єкт, що охороняється, з метою розкрадання, пограбування матеріальних та інших цінностей, безпосередньої загрози життю та здоров'ю охоронника об'єкта, інших працівників та осіб, які перебувають на території об'єкта, що охороняється, протиправних дій проти персоналу охорони застосовує проти порушників заходи необхідної оборони відповідно до чинного законодавства України. Вживає заходів щодо відбиття нападу шляхом застосування службового собаки, вогнепальної та іншої зброї, спеціальних засобів індивідуального захисту й активної оборони з використанням допоміжних знарядь і фізичної сили.

Надає першу медичну допомогу правопорушнику при заподіянні шкоди здоров'ю, дотримуючись заходів особистої безпеки. У випадку смерті правопорушника під час застосування заходів оборони повідомляє про це органи внутрішніх справ і забезпечує недоторканність місця події до прибуття представників правоохоронних органів. Доглядає та стежить за станом здоров'я собаки, регулярно дресирує його, удосконалює її службові якості. За особливими умовами договору веде реєстрацію показань приладів екологічної та локальної пожежної безпеки, наглядає за устаткуванням, яке встановлено на об'єкті, що охороняється, додержуючись чинних норм з охорони праці. При виявленні порушень норм терміново повідомляє про це старшого зміни охорони, а за його відсутності -представника власника об'єкта або уповноваженого ним органу. Сприяє правоохоронним органам під час виконання покладених на них завдань та обов'язків за місцем виконання своїх охоронних функцій.

Повинен знати:

Конституцію України, основи адміністративного, господарського, кримінального законодавства, стандарти, накази, розпорядження, інструкції та іншу організаційно-розпорядчу документацію з охоронної діяльності;

організаційні вимоги до охорони об'єктів і роботи контрольно-пропускних пунктів; службові інструкції, що встановлюють порядок охорони об'єкта, доступу та допуску осіб до матеріальних та інших цінностей; тактико-технічні характеристики та правила використання охоронної та охоронно-пожежної сигналізації, засобів зв'язку, інших засобів охорони, контрольно-спостережних приладів, освітлення, повідомлення та сповіщення, територію об'єкта, особливості огорожі та інші типи подібного захисту об'єкта, що охороняється; систему попереджувальних знаків і перепон, маршрути руху вантажів, що охороняються, місця зупинок транспорту, способи й засоби забезпечення охорони матеріальних та інших цінностей і вантажів під час зупинок, завантаження та розвантаження, службові телефони, спеціальні знаки на перепустках і документації, безпосередніх осіб, які відповідають за охорону об'єкта, представників власника або уповноваженого ним органу та зразки їх підписів; порядок дресирування й тренування службового собаки, застосування службового собаки, використання та застосування вогнепальної зброї, спеціальних засобів індивідуального захисту та активної оборони; номери телефонів виклику пожежної частини, поліції, «швидкої допомоги», домашній телефон керівника підприємства, об'єктів, дільниць; порядок адміністративного затримання, особистого огляду, огляд речей і вилучення речей і документів, оформлення матеріалів на осіб, що скоїли адміністративні правопорушення; правила та норми з охорони праці, екологічної та пожежної безпеки, порядок надання першої медичної допомоги; місця розташування правоохоронних органів, сусідніх нарядів охорони, порядок та способи встановлення зв'язку з ними; місця розташування пожежних щитів, вогнегасників, ящиків з піском, бочок з водою.

Кваліфікаційні вимоги

1 й розряд - повна завальна середня освіта. Професійне навчання на виробництві або у навчальних закладах за програмою підготовки згідно з вимогами до охорони об'єктів низької категорії;

2 й розряд - повна загальна середня освіта. Професійне навчання на виробництві або у навчальних закладах. Підвищення кваліфікації. Стаж роботи за професією охоронника 1 розряду - не менше 1 року.

3 й розряд - професійно-технічна освіта без вимог до стажу роботи, або повна чи базова загальна середня освіта та професійна підготовка за програмою згідно з вимогами до охорони об'єктів середньої категорії. Стаж роботи за професією охоронника 2 розряду - не менше 1 року.

4 й розряд - професійно-технічна освіта. Підвищення кваліфікації. Стаж роботи за професією охоронника 3 розряду - не менше 1 року.

5 й розряд - професійно-технічна освіта. Підвищення кваліфікації та професійна підготовка за програмою згідно з вимогами до охорони об'єктів високої категорії*. Стаж роботи за професією охоронника 4-ого розряду - не менше 1 року.

6 й розряд - професійно-технічна освіта. Підвищення кваліфікації. Стаж роботи за професією охоронника 5 розряду - не менше 1 року.

До високої категорії суб'єктів господарювання належать суб'єкти, які здійснюють заходи, пов'язані з охороною: окремих особливо важливих об'єктів права державної власності, перелік яких визначається в установленому Кабінетом Міністрів України порядку; об'єктів, на яких зберігаються наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори, перелік яких визначається в установленому Кабінетом Міністрів України порядку; підприємств, які мають стратегічне значення для економіки і безпеки держави, перелік яких визначається в установленому Кабінетом Міністрів України порядку; об'єктів, що можуть спричинити виникнення надзвичайної ситуації техногенного і природного характеру та вплинути на стан захисту населення і територій, проекти будівництва яких підлягають державній експертизі з питань техногенної безпеки, перелік яких визначається в установленому Кабінетом Міністрів України порядку; будівель, в яких розміщуються центральні органи виконавчої влади; банків, місць та/або приміщень, в яких здійснюються валютно-обмінні операції, торгівля виробами з дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння, дорогоцінного каміння органічного утворення, напів дорогоцінного каміння.

До середньої категорії суб'єктів господарювання належать суб'єкти, які здійснюють заходи, пов'язані з охороною навчальних закладів, місць та/або приміщень роздрібною торгівлю, в яких проводяться спортивні та розважальні заходи.

До низької категорії суб'єктів господарювання належать інші суб'єкти, не віднесені до суб'єктів господарювання з високим і середнім ступенем ризику. Класифікація об'єктів охорони за категоріями здійснюється відповідно до постанови Кабінету Міністрів України № 565 від 07.07.2010 р. «Про затвердження критеріїв, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності у сфері надання послуг, пов'язаних з охороною державної та іншої власності а також охороною громадян, і визначається періодичність здійснення планових заходів державного нагляду (контролю)».

2. Відбирання, розміщення і вивчення кадрів. Оцінка рівня професійної кваліфікації приватних охоронців

Професія охоронника приватного охоронного підприємства висуває досить високі вимоги до професійно важливих якостей її суб'єктів. Окрім хорошої фізичної, вогневої і рукопашної підготовки вона передбачає знання психології, опанування навичок саморегуляції, професійного спілкування з різними людьми, уміння швидко вирішувати конфліктні ситуації. Розглядаючи особистість кандидата на посаду охоронника приватного охоронного підприємства та прогнозуючи у майбутньому його можливість ефективно виконувати професійну діяльність, ми розглядаємо цілий комплекс перемінних, від яких більшою або меншою мірою залежить бажаний кінцевий результат.

Професійна підготовка приватних охоронників за кордоном є обов'язковою і може відбуватися двома шляхами: до початку професійної діяльності та в її процесі. Під час навчання охоронники зокрема отримують знання і навички професійного спілкування, вирішення конфліктних ситуацій, переговорної діяльності, складання психологічного портрету, надання необхідної допомоги громадянам, проведення наркологічної експертизи, затримання правопорушників. Охоронники, які мають право на застосування під час роботи зброї, обов'язково проходять офіційну професійну підготовку, що містить у собі навчання навичок користування та зберігання зброї.

Грунтовна професійна підготовка є необхідною попередньою умовою забезпечення професійної діяльності охоронників приватних охоронних підприємств. З приватними охоронниками повинні проводитися інструктажі, бесіди, інформації, організовуватися зустрічі з досвідченими працівниками охорони, які мають досвід дій в аналогічних умовах або досвід роботи у Державній службі охорони МВС України тощо. Доречним буде і проведення передробочої розминки. Експериментально доведено, що на початку будь-якої роботи спостерігається явище поступового зростання її успішності, що визначається настроєм усіх моральних, психічних та фізіологічних функцій людини на роботу. Найбільш помітним це явище є в перші 10–15 хвилин діяльності, тобто в цей час результати дій не є найкращими. Є лише один шлях профілактики цього феномену: підвищити активність і навантаження ще до початку дій. Це завдання і повинна вирішувати передробоча розминка.

Під час професійно-психологічної підготовки потрібно спрямовувати зусилля на вивчення і роз'яснення таких питань:

- тактики та методів забезпечення особистої безпеки в ситуаціях припинення правопорушення, шантажу і провокації;
- прийомів безконфліктного вирішення психологічно складних ситуацій;
- прийомів протидії маніпулятивному та сугестивному впливу;
- прийомів нейтралізації післястресових симптомів;
- правил і рекомендацій щодо забезпечення особистої безпеки у побуті, безпеки сім'ї.

Для збереження людського потенціалу, життя та здоров'я працівників керівники приватних охоронних підприємств повинні пам'ятати, що їх спеціальним і відповідальним завданням є турбота про збереження високого робочого настрою охоронників упродовж усього робочого часу. Резерв сил та можливостей людини пов'язано з такою її якістю, як працездатність. Уже через 2–3 години дуже напруженої роботи починається різке зниження працездатності під впливом втоми, що суттєво позначається і на якості дій. Для профілактики подібних неприємних наслідків доцільно навчити охоронників: постійно думати про те, як зберегти сили до моменту настання природної втоми; контролювати себе під час виконання монотонних дій; не витрачати даремно сили на непотрібну суєту й усунення неорганізованості; використовувати можливі паузи в діях для відпочинку та відновлення сил;

підтримувати високий морально-психологічний настрій, який здатний деякою мірою компенсувати втому, що розвивається, і збільшити термінвисокоєфективної роботи.

3. Професійна підготовка кадрів для приватної охоронної діяльності. Основи психологічної підготовки

Сучасний охоронець повинен вміти одержувати, аналізувати і узагальнювати інформацію про злочинні задуми; співвідносити її з можливостями власних сил і засобів охорони для їх попередження. Від якості прийнятих рішень залежить життя та здоров'я співробітників, а також безперебійна діяльність підприємства, установ, організації, яке є замовником послуг охорони. Тому важливою складовою ефективної службової діяльності приватних охоронців є їх професійна, в тому числі психологічна підготовка. Після проходження курсу психологічного навчання охоронець повинен знати методику підтримки і відновлення психічного здоров'я, основи психології спілкування; вміти оцінювати стан відповідності особистого психологічного профілю вимогам професії, використовувати прийоми психологічної саморегуляції і підтримки психічної стійкості, психологічно виправдано ризикувати і виходити із стресових ситуацій.

Психологічна підготовка охоронця повинна стосуватися насамперед вміння створювати у себе особливого психічного стану мобілізаційної готовності, що характеризується урівноваженістю та максимальною концентрацією уваги. Найсуттєвіший вплив на ефективність і надійність професійної діяльності, здатність до саморегуляції своїх психічних станів мають суб'єктивні чинники, які розглядаються в літературі поряд з індивідуальними особливостями та рівнем підготовленості працівника. Переживання небезпеки може виступати в одних випадках як чинник, що мобілізує та активізує людину, в інших – як чинник, що порушує поведінку та дії людини і пригнічують її активність.

Оскільки приватному охоронцю слід уникати ситуацій, коли необхідно застосовувати силу та зброю, йому слід навчитися не провокувати своїх опонентів та керувати ситуацією в цілому.

Вибір професії приватного охоронця передбачає наявність в особистості своєрідного комплексу особистісних рис, які визначають привабливість для неї такої діяльності. До професійно важливих якостей охоронця відносять його правосвідомість та індивідуальну правову концепцію. Остання відображає правову психологію охоронця, а саме: правові знання, позитивне ставлення до законів та інших підзаконних нормативних актів, а також готовність будувати свою діяльність на засадах правових вимог та положень. Тому охоронець повинен бути проінформованим з приводу змісту законів України щодо приватної охоронної діяльності.

Частіше за все приватний охоронець використовує наступні способи попередження правопорушень:

- вербальні(словесні) засоби впливу;

- фізичну силу;
- спеціальні засоби;
- вогнепальну зброю.

Володіння вказаними засобами складає ядро професійної підготовленості охоронця. Суттєвими для діяльності охоронців, як і правоохоронців, є особливості системи їх цінностей, які реалізують ставлення до праці, інших людей, до суспільства і світу загалом.

Психологічний відбір персоналу охорони повинен бути чітко спланованим та включати наступні етапи:

1. Попередня співбесіда та первинна оцінка особистісних якостей кандидата. Цей етап здійснюється за трьома напрямками: соціально-правовий, медичний, психологічний.
2. Психологічне обстеження.
3. Обробка та інтерпретація результатів.
4. Підсумкове обстеження і прийняття рішення.

У випадку прийняття позитивного рішення, претендент приймається на роботу на випробувальний термін. При цьому слід таким чином побудувати роботу з претендентом, щоб він зміг виявити свої реальні та потенційні можливості. Такий моніторинг дозволяє простежити динаміку розвитку професійно значущих якостей та міру адаптованості охоронця до діяльності. Саме в ході випробувального терміну слід звертати увагу на прояви характерологічних особливостей, здатність безпомилково діяти в екстремальних ситуаціях, вміння правильно будувати свої стосунки з колегами та іншими співробітниками.

Для оцінки вмінь та якостей, одержаних у процесі спеціальної підготовки, необхідно створювати для претендента штучні умови, за яких він змушений буде використовувати свій потенціал. Бажано, щоб протягом випробувального терміну претендент на роботу в охорону мав можливість пройти весь цикл розв'язання професійних задач. Експериментальна ситуація дає змогу охоронцю проявити себе. Зокрема, в охоронців оцінюється рівень сформованості таких якостей як психологічна сумісність з особою, яку охороняють, наявність шкідливих звичок, вміння швидко приймати рішення в складних і екстремальних ситуаціях, самодисциплінованість, коректність у взаємостосунках з іншими людьми, а також здатність зберігати працездатність при будь-якому режимі і в різний час доби. Для оцінки працездатності можна використовуватися спеціальні тестові методики, орієнтовані на вивчення психофізіологічних характеристик. Після зарахування охоронця на роботу увага до особистості співробітника охорони не зменшується, а передбачається, що ще протягом року він знаходиться в полі зору керівництва. Такий контроль визначається тим, що людині властиво в процесі адаптації до ситуації зменшувати свою виконавчу надійність. Охоронна діяльність зовні досить проста і не вимагає високого інтелектуального навантаження. Новий співробітник досить швидко засвоює головні алгоритми і за відсутності екстремальних умов поступово втрачає уважність. Практика свідчить про те, що навички та вміння, які тривалий час

не використовуються, поступово руйнуються або втрачаються, внаслідок чого знижується надійність охоронця. Подальший супровід співробітників охорони включає в себе надання допомоги молодим співробітникам в адаптації до нового місця роботи, ротацію, перевірку надійності виконання функціональних обов'язків, атестацію, звільнення.

Таким чином, оцінювати психологічну надійність охоронця можна за наступним алгоритмом дій.

1. Психологічний аналіз діяльності, побудова профілю професійно значущих психологічних характеристик, які повинні мати ідеальний охоронець.

2. Виявлення найбільш чутливих місць, типових помилок, які здійснюють охоронці, оцінка вірогідності виникнення складних та екстремальних ситуацій.

3. Виявлення груп помилок, які ведуть до невірних наслідків і можуть бути виправлені або передбачені, якщо охоронець їх усвідомить та ідентифікує.

4. Психодіагностика та оцінка рівня розвитку професійних знань, умінь та навичок співробітників, його мотивації до діяльності, ступінь розвитку професійнозначущих психологічних та психофізіологічних характеристик.

5. Експериментальна перевірка індивідуальних способів розв'язання функціональних задач конкретним охоронцем у звичайних умовах та форма його реагування на стресогенні чинники.

6. Перевірка відповідності одержаних результатів вивчення реального охоронця ідеальній моделі.